

Zayimoğlu Öztürk, F., Bayat, S., Sarı, D.(2015). Öğrencilerin 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Çevreyle İlişkili Kavramları İfade Etme Durumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (USBES Özel Sayısı I), 216-230.

Geliş Tarihi: 10/06/2015

Kabul Tarihi: 17/12/2015

ÖĞRENCİLERİN 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ ÇEVREYLE İLİŞKİLİ KAVRAMLARI İFADE ETME DURUMLARI *

Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK**
Seher BAYAT***
Demet SARI****

ÖZET

Bu çalışmada ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin çevre ile ilgili kavramları nasıl ifade ettikleri, bilgileri ve bu konudaki duyarlılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılardan veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen üç bölümden oluşan veri toplama aracı kullanılmıştır.

Araştırma bulguları ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin çevre kavramına vâkıf oldukları, hem doğal hem de yapay çevrenin ve kültürel çevrenin farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çevre ile ilgili kavram bilgilerini ölçen sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “Erozyon nedir?” sorusuna öğrencilerin çoğunluğunun yanlış cevap verdiği, çok az öğrencinin ağaç olmayan yerlerin uçması şeklinde cevap verdikleri görülmüş ve erozyon kavramını bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çığ tanımlamasında öğrencilerin yarısına yakınının bu tanımlamayı yapmadığı, ancak deprem kavramını ayrıntılı bir şekilde tanımladıkları görülmektedir. Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği de tam olarak açıklayamadıkları, fakat örnekler yoluyla ve kendi cümleleriyle ifade ettikleri kavramlar olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Çevre Kavramı, Çevre Eğitimi

PRIMARY SCHOOL 4TH GRADE STUDENTS' EXPRESSION STATUS OF CONCEPTS RELATED TO THE ENVIRONMENT IN SOCIAL STUDIES CURRICULUM

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine how the primary school 4th grade students express the concepts related to the environment and to present their knowledge and sensitivity about this. Case study, which is one of qualitative research method was used in this study. In order to gather data, a scale which is formed of three sections, was developed by the researchers.

In the light of the findings, the results of the study are as follows:

Within the first section; through the questions directed to determine the awareness levels it was found that the students were aware of both natural and cultural environments. When the answers

* *Bu çalışma, IV. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.*

** *Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, filizzayimogluozturk@odu.edu.tr*

*** *Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, seherbayat@odu.edu.tr*

**** *Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., İlköğretim Bölümü, demet_sari_52@windowslive.com*

of the students to the questions about their environmental knowledge were examined, most of the students had wrong reply to the “what is erosion” question, few students answered as the sliding the land; and this showed that students did not know the term of “erosion”. It was also seen that half of the students could not define “avalanche” but almost all could define “earthquake”. They could barely express air pollution, water pollution, soil pollution concepts but by giving samples they could express it in their own words.

Key Words: Social Studies, Environment Concept, Environmental Education

1.GİRİŞ

Dünyadaki bütün canlılar gibi insanlar da yaşamlarını devam ettirebilmek için belirli bir çevre içinde yaşarlar. Çevre kavramı birçok konuyu kapsadığından dolayı birçok tanımının bulunduğu görülmektedir. Örneğin; Görmez (1991) canlıları etkileyen ve ondan etkilenen dış şartların tamamını çevre olarak tanımlamıştır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi çevre çok geniş bir evreni içinde barındırmaktadır. Tecer (2007)’e göre bu evren içinde var olan ve birbirleri ile ilişki içinde olan öğeler: tüm canlı varlıklar, cansız varlıklar ve canlı varlıkların faaliyetlerini etkileyebilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal nitelikteki tüm etkenler olarak ifade edilmektedir. Çevreyi oluşturan bu öğelerden hareketle denilebilir ki, çevre; canlıların fiziksel ve kimyasal işlevlerini sürdürdükleri ortam, en derin denizlerin dibi ile en yüksek dağların doruğuna kadar olan bölgedir (Yıldırım, 1997).

Uşak (2006)’a göre çevre; doğal çevre ve yapay çevre olarak ele alınabilir. Doğal çevre, oluşumunda insansal hiçbir etkinin olmadığı yani insanın henüz müdahale ederek değiştiremediği tüm doğal varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Hava, su, toprak ve hayvan toplulukları gibi canlı ve cansız varlıklar bu doğal çevrenin parçalarındandır. Yapay çevre ise, insanlığın var olduğu günden bugüne kadar doğal çevreden yararlanarak oluşturduğu tüm varlıkları ifade etmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda çevre; “insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da belirli bir süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkiye bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır (Keleş ve Hamamcı, 1997)” denilebilir.

Sosyal Bilgiler dersiyle öğrencilerin, insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermesi hedeflenmektedir (MEB, 2004). Bu hedefi gerçekleştirirken, öğrencinin yaşadığı yeri tanıması, yaşadığı yer ile diğer yerler ve evren arasındaki ilişkiyi kurması sağlanmalıdır (Öcal, 2007). Bu ilişkinin sağlanmasında sosyal bilgiler dersinin varlığı ve etkililiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu denli önemli ve evrensel bir konu olan çevre eğitime 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında 9 kazanımda, 5. sınıf öğretim programında ise 8 kazanımda yer verildiği bilinmektedir (Kodan ve Bozdemir, 2014).

Öğrenciler çevrelerini keşfetmeye başladıklarında, karşılaştıkları olguları kendi sahip oldukları bilgilerle açıklamaya çalışırlar ve açıklamalarını çevreleriyle paylaşırlar (Alkış, 2005). Bu paylaşım bireyler arasında kavramlar aracılığıyla gerçekleşir. Genel anlamda kavram, insan zihninde anlamlanan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formu/yapısıdır (Ülgen, 2004).

Kavramlar, insanın yaşamında düşünmek için gerekli olan zihinsel yapılardır ve “bireyin diğer nesnelere ayırt edebildiği ya da diğer nesnelere ilişkilendirebildiği bir nesne ya

da bir grup nesneye ilişkin düzenlenmiş bilgilerinden” oluşur (Klausmeier 1990; Prater, 1993). Kavramlar, bizi ayrıntılardan kurtararak çevremizdeki olay ve nesnelere daha kolay tanımamıza ve anlamamıza yardım ederler. İnsanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırırlar. Bilgilerin sistematik olarak örgütlenmesini sağlar ve sürekli olarak benzerlikler kurup bilgi sistemimizi genişletmemizi sağlarlar. Bu nedenlerden dolayı kavramlar, öğrenmenin vazgeçilmez elemanlarıdır.

Kavram öğrenme birey dünyaya geldiği andan itibaren başlar. Yaş ilerledikçe daha karmaşık kavramlar öğrenilir. Çocuklar, genel anlamda, kavramların örneklerini tecrübe ederek öğrenirler. Kavram öğrenmenin planlı biçimde öğretimi ise okullarda gerçekleşir (Ülgen, 2004). Kavram öğrenme uyaranları belli kategorilere ayırarak zihinde bilgiler oluşturmaz. Yeterli bir öğrenmede bu bilgilerin davranışla bütünleşmesi öngörülür. Kavram öğrenme, bir yapılanma ve yapılandırma işlemidir. Bir öğrenci gördüğü bir objenin adını ya da ona bir olayı açıkladığında o olaya verilen adı söyler ise bu, bireyin kavramı kendi zihninde yapılandığı anlamına gelmez. O, mekanik olarak, obje ya da olayla onlara verilen ad arasında bağ kurmuş olabilir. Dolayısıyla, kavram öğrenme hem süreç hem de ürün olarak irdelenebilir (Ülgen, 2004).

Gagne (1985) kavram öğrenmede önemli öğretim ilkelerinden söz etmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır (Akt. Özbay, 2004):

- Kavramların ilk önce tamamının sunulması gerekir.
- Kavram öğretilmesi için çok sayıda olumlu örneklerinin sunulması kavramın sematik yapısının oluşmasına yardımcı olur.
- Kavram öğrenmede kavramın ne olmadığı belli sayıda özelliklerle beraber verilmelidir.
- Olumlu ve olumsuz durumlar birlikte sunulmalıdır. Kavram öğrenmede kavrama yönelik durumlarla kavramın tanımlayıcı özelliği olmayan durumların birlikte işlenmesinin kavram öğrenmeyi hızlandırdığı belirtilmektedir.
- Yeni örnekleri sınıflandırarak öğrencilerin kavramları anlayıp anlamadıklarını test etmek gerekir.
- Öğrencilerden kendi örneklerini vermelerini istemek ve bunları uygulamak kavram öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Belli kavramların öğrenilmesi için gerekli becerileri belirlemek ve kavramlar arasındaki ilişkileri göstermek kavram öğrenmede dikkate alınmalıdır.
- Kavramlar genelden özele doğru verilmelidir. Somut ve basit kavramlar kavram haritalamada önemli kolaylıklar sağlar.
- Kavramların öğretilmesinde resimlerden, şekillerden, kişisel yaşantılardan, demonstrasyonlardan faydalanılması kavramların daha kolay öğrenilmesini sağlar.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin çevre ile ilgili kavramları nasıl ifade ettikleri, bilgileri ve bu konudaki duyarlılıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çevre konusuyla ilgili literatür tarandığında yapılan çalışmaların genellikle sosyal bilgiler ve fen bilgisi alanlarının birlikte değerlendirilmesine (Kodan ve Bozdemir, 2014; Seçgin, Yalvaç ve Çetin, 2010) ve ortaokul öğrencilerine (Aslan, Uluçınar Sağır ve Cansaran, 2008; Aydın ve Çepni, 2012; Bögeholz 2006; Demirbaş ve Pektaş, 2009; Değirmenci, 2012; Seçgin, Yalvaç ve Çetin, 2010; Sivek, 2002; Yalçınkaya ve Çelikbaş, 2013) yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Günümüzde yaşanabilir bir çevrenin oluşturulması için çevre eğitime önem verilmesi gerekmektedir. Çevre eğitimi ile ilgili tutum ve davranışların oluşumunun ve devamının ilkökul döneminde gerçekleştiği söylenebilir. Bu bağlamda bu çalışmada ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin çevre kavramına yönelik algıları, bilgileri ve bu konudaki duyarlılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın ilkökul düzeyinde dördüncü sınıflarla yürütülmüş olması hem ilgili literatüre katkı sağlaması hem de araştırmacılara yeni bir perspektif sunacak olması bakımından önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması (case study) kullanılmıştır. Durum çalışmaları, bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülmektedir. Durum çalışmalarında bir grup içindeki tüm katılımcılara odaklanmak yerine daha geniş ve derinlemesine bilgi toplayabilmek için bu grup içinden bilgi toplanabilecek anahtar kişilerin seçimi söz konusudur. Nitel araştırmalarda amaç, betimlemelerin ve anlamların derinliğini ortaya çıkarmaktır. Derinlemesine çalışabilmek için grubun küçük seçilmesi büyük grupla yüzeysel olarak çalışmaktan daha iyi olduğu ifade edilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2008).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Ordu ilinin Gököy ilçesinde bulunan bir ilkökuldaki 22 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubuyla ilgili betimsel istatistikler tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 10.

Çalışmaya Katılan Grubun Kişisel Bilgileri

Cinsiyet	N	%
Kız	10	45.45
Erkek	12	54.55
TOPLAM	22	100

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında katılımcılardan veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen ve üç bölümden oluşan veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracının 1. bölümünde; öğrencilerin çevre kavramına yönelik algılarını öğrenmek amacıyla geliştirilen 1 adet açık uçlu soru; 2. bölümde, öğrencilerin çevre ile ilgili bilgilerini belirlemek amacıyla 12 adet açık uçlu soru ve 3. bölümde ise öğrencilerin çevreye yönelik duyarlılıklarını belirlemek amacıyla 9 adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Veri toplama aracında yer alan açık uçlu sorulardan bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

1.Bölüm: (Çevre Kavramına yönelik Algı)

- Çevre deyince aklınıza gelenleri yazınız?

2.Bölüm: (Çevre İle İlgili Kavram Bilgisi)

- Küresel ısınma nedir?
- Hava Kirliliği nedir?
- Doğal unsur nedir?

3.Bölüm (Çevreye yönelik Duyarlılık)

- Erozyonu önlemek için neler yapılabilir?
- Orman yangınları insanlığı nasıl etkiler?
- Sularımızı korumak için neler yapabiliriz? vb.

Soruların hazırlanmasında 4. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programının kazanımlarından ve literatürden yararlanılmıştır, hazırlanan sorular; sosyal bilgiler alan uzmanı, sınıf öğretmeni alan uzmanı ve program geliştirme alan uzmanının görüşlerine başvurularak düzenlenmiştir. Verilerin analizinde öğrencilerden elde edilen veriler iki alan uzmanı tarafından bağımsız olarak incelenerek görüş birliği ve görüş ayrılığı olan konular tartışılmış ve tema ve kodlar oluşturularak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması, Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı) güvenilirlik formülüyle (Miles ve Huberman, 1994) hesaplanmış ve araştırmanın güvenilirliği %91 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre güvenilirlik hesaplamalarının %70'in üzerinde olması araştırma için güvenilir kabul edilmektedir. Yapılan bu çalışmaların araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırdığı düşünülmektedir.

2.3. Verilerin Analizi

Öğrencilerin çevre kavramına ilişkin algılarını tespit etmek için verilen soruya verdikleri cevaplar içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi kuramsal anlamda belirgin olmayan temalar ve eğer varsa alt temalar oluşturularak analiz için kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Öğrencilerin çevre kavramına ve çevreyle ilgili kavramlara ilişkin bilgilerini ve çevreye yönelik duyarlılıklarını belirlemek için sorulan sorulara verdikleri cevaplar gruplandırılarak yüzde ve frekans dağılımı yapılmıştır. Analiz işleminde frekans (f) hesaplanırken katılımcı sayısı değil öğrenci görüş sayısı, yüzde (%) hesaplanırken ise toplam frekans içerisindeki oranı dikkate alınmıştır.

3. BULGULAR

İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin çevre ile ilgili kavramları ifade etme düzeylerinin araştırılması amacı ile ortaya konulan alt problemlere ait bulgulara aşağıda sırasıyla maddeler halinde yer verilmiştir.

3.1. Öğrencilerin Çevre Kavramına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin Çevre deyince aklınıza gelenleri yazınız? sorusuna verdikleri cevaplar yüzde (%) ve frekans (f) olarak tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcıların ‘Çevre deyince aklınıza gelenleri yazınız?’ sorusuna verdikleri cevapların yüzde ve frekans değerleri

Çevre Deyince Aklınıza Gelenleri Yazınız?	f	%
Ağaçlar (orman)	14	22.58
Hayvanlar	11	17.74
Temiz bir ortam	10	16.52
Doğa	7	11.29
Doğal afetler (sel, yağmur, kar, heyelan vb.)	6	9.67
Pikniğe gitmek, gezmek	4	6.45
Evler, arabalar	4	6.45
İnsanlar	3	4.83
Toprak	2	3.22
Spor yapmak	1	1.61
TOPLAM	62	100

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin “Çevre deyince aklınıza gelenler” sorusuna verdikleri cevaplarda, ilk üç sırayı %22.58 ile ağaçlar (orman), %17.74 ile hayvanlar ve %16.52 ile temiz bir ortamın aldığı görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin bu soruyla ilgili olarak pikniğe gitmek, gezmek, spor yapmak gibi sosyal davranışlar içeren cevaplar verdiği de dikkat çekmektedir.

3.2. Öğrencilerin Çevre ile İlgili Kavram Bilgisine İlişkin Bulgular

Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin çevre ile ilgili kavram bilgisine yönelik sorulara verdikleri cevaplar yüzde (%) ve frekans (f) olarak tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Katılımcıların Çevre ile İlgili Kavram Bilgilerine İlişkin yüzde ve frekans değerleri

Sorular	Öğrenci Cevapları	f	%
1.Erozyon nedir?	Diğer cevaplar #	3	42.85
	Ağaç olmayan yerin uçması	2	28.57
	Toprağın çatlama	1	14.28
	Toprak kayması	1	14.28
2.Çığ nedir?	Yağan karın birikerek yüksekten düşmesi	9	40.90
	Kar yağması	7	31.81
	Diğer cevaplar	6	27.27
3.Deprem nedir?	Ev sallanması, yıkılması	12	52.17
	Yerin altındaki çatlaklık	5	21.73
	Toprağın sallanması	4	17.39
	Diğer cevaplar	2	8
4.Orman yangını nedir?	Ormanda ateş yakmak, söndürmemek	9	37.5
	Ormana cam ve sigara atmak	8	33.33
	Diğer cevaplar	4	16.66
	Ormanın yanması	3	12.5

5.Doğal unsur nedir?	İnsanların yapamadıkları	17	54.83
	Toprak, deniz, su, ağaç, dağ vb.	7	22.58
	Doğada kendiliğinden olan	6	19.35
	Diğer cevaplar	1	3.22
6.Beşeri unsur nedir?	İnsanların kendi yaptıkları	14	53.84
	Kendiliğinden olmayan	10	38.46
	Gemi, uçak, ev, yol, cami vb.	1	3.84
	Diğer cevaplar	1	3.84
7.Hava kirliliği nedir?	Fabrika, ev, arabadan çıkan duman	12	50.00
	Diğer cevaplar	4	16.66
	Yere çöp, pislik atmak	2	8.33
	Ateş yakmak	1	4.16
	Çamurlu yağmur	1	4.16
8.Su kirliliği nedir?	Suya çöp atmak	10	43.47
	Suya çamur atmak, çorak su	9	37.5
	Diğer cevaplar	4	17.39
9.Toprak kirliliği nedir?	Yere çöp atmak	14	63.63
	Diğer cevaplar	5	22.72
	Tükürmek	3	13.63
10.Küresel ısınma nedir?	Havanın çok ısınması	14	93.33
	Diğer cevaplar	1	6.66
11.Hava durumu nedir?	Diğer cevaplar	10	50.00
	Yağmurlu, güneşli, karlı, vb.	8	40.00
	Havanın nasıl olacağıdır.	2	10.00
12.Meteoroloji nedir?	Hava durumu bilimi	8	61.53
	Diğer cevaplar	5	38.46

Diğer cevaplar: Yanlış olarak belirtilen cevapları içermektedir. Boş bırakılan cevaplar değerlendirilmeye alınmamıştır.

Soru 1 ile ilişkili olarak; toprak parçalarının dış kuvvetlerin etkisi ile hareket halinde su ve rüzgârla bulunduğu yerlerden kopararak başka yere taşınıp yığılması olayına erozyon denir, açıklaması yapılmaktadır. Bu tanımlamaya göre öğrencilerin verdiği cevaplara bakıldığında “Erozyon nedir?” sorusuna, öğrencilerin %42.85’inin doğru cevap vermediği, % 14.28’lik kısmın “toprak kaymasıdır” şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Bu bağlamda genel olarak öğrencilerin erozyon olayını bilmediği ve gerekli açıklamaları yapamadıkları söylenebilir.

Soru 2 ile ilişkili olarak; çığ; dağ yamacı veya eğimli yüzeylerden kar ve buz kütlelerinin koparak aşağı doğru kayması olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin %40.90’ının “yağan karın birikerek yüksekten düşmesi” cevabını verdikleri görülmektedir. Buradan öğrencilerin çoğunluğunun doğru tanımlamayı yapabildikleri söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin %31.81’lik kısmının sorunun cevabını kar yağışı olarak belirttikleri görülmektedir.

Soru 3 ile ilişkili olarak; deprem, yer kabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayı olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin % 52.17’sinin “ev sallanması, yıkılması”, %21.73’sinin “yerin altındaki çatlaklık”, %17.39’unun “toprağın sallanması”

şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin depremin tanımını doğru olarak ifade ettikleri söylenebilir.

Soru 4 ile ilişkili olarak, orman yangınına kısaca tanımlarsak, doğal ve insani sebeplerden ortaya çıkan, ormanların kısmen veya tamamen yanmasıdır. Öğrencilerin %37.5'i "ormanda ateş yakmak, söndürmemek", %33.33 ü "ormana cam ve sigara atmak" şekline cevap vererek insandan kaynaklanan sebepleri ifade ettikleri görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin orman yangınının tanımını doğru olarak ifade ettikleri söylenebilir.

Soru 5 ile ilişkili olarak, doğada kendiliğinden bulunan unsurlara doğal unsur diyoruz. Öğrencilerin %54.83'ünün "insanların yapamadıkları", %19.35'inin "doğada kendiliğinden olan" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %22.7'sinin "toprak, dağ, deniz, su, ağaç" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin doğal unsurun tanımını doğru olarak yaptıkları görülmektedir.

Soru 6 ile ilişkili olarak, insanlar tarafından yapıp doğal olmayan unsurlara beşeri unsur diyoruz. Öğrencilerin %53.84'ünün "insanların kendi yaptıkları", %38.46'sının "kendiliğinden olmayan" şeklinde cevap verdiği görülmektedir. %3.84'ünün "gemi, uçak, ev, yol, cami" cevabını verdikleri görülmektedir. Genel olarak öğrenciler beşeri unsur kavramını doğru olarak tanımlamaktadır. Bazı öğrencilerin beşeri unsura örnek vererek de cevapladıkları görülmektedir.

Soru 7 ile ilişkili olarak, hava kirliliği canlıların sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve maddi zararlar meydana getiren havadaki yabancı maddelerin, normalin üzerinde miktar ve yoğunluğa ulaşmasıdır. Öğrencilerin %50.00'sinin "fabrika, ev ve arabalardan çıkan duman" cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin hava kirliliğini kirli duman şeklinde açıkladıkları görülmektedir. Genel olarak hava kirliliğinin tanımını yapabildiklerini söylenebilir.

Soru 8 ile ilişkili olarak, su kirliliği; göl, nehir, deniz gibi su kaynaklarının insan veya fabrika atıkları sonucu kirlenmesine verilen isimdir. Öğrencilerin %43.47'sinin "suya çöp atmak", %37.5'inin "suya çamur atmak" cevabını verdikleri görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin su kirliliğinin tanımını doğru ifade ettikleri söylenebilir.

Soru 9 ile ilişkili olarak; toprağa bırakılan zararlı ve atık maddelerin toprağın özelliğini bozması toprak kirliliği olarak ifade edilmektedir. Öğrencilerin %63.63'ünün "yere çöp atmak" cevabını verdiği görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin toprak kirliliğini daha basit düşünerek ifade ettikleri söylenebilir. %13.63'ünün ise "yere tükürmek" şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Soru 10 ile ilişkili olarak; küresel ısınma, atmosfere salınan karbondioksit gazları ve diğer sera gazı nedeniyle yerin yüzey sıcaklıklarındaki artış olarak tanımlanmaktadır (Bozyiğit ve Karaaslan, 1998). Öğrencilerin %93.33'ünün "havanın çok ısınması" şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Tanımdaki "...yüzey sıcaklıklarındaki artış..." kelimesini dikkate alırsak öğrencilerin basit bir düşünce üretmek sıcaklığın artması cevabını vermeleri doğru kabul edilebilir.

Soru 11 ile ilişkili olarak; hava durumu belirli yerde ve kısa bir süre etkin olan hava koşullarıdır. Öğrencilerin %50.00'sinin bu soruya herhangi bir cevap vermedikleri görülmektedir. %40'ının ise "yağmurlu, güneşli, karlı" şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Öğrencilerin hava durumunu tanımlamak yerine hava durumlarının neler

olduğunu belirttikleri görülmektedir. Örneklerle hava durumunun tanımını yapmış oldukları görülmektedir.

Soru 12 ile ilişkili olarak; meteoroloji, atmosferde meydana gelen hava olaylarının oluşumunu, gelişimini, değişimini nedenleri ile inceleyen ve bu hava olaylarının canlılar ve dünya açısından doğuracağı sonuçları araştıran bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin %61.53'ünün "hava durumu bilimi" cevabını verdikleri görülmektedir. %38.46'sının meteoroloji kavramını yanlış olarak tanımladıkları görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin meteoroloji kavramını doğru olarak tanımladıkları söylenebilir.

3.3. Öğrencilerin Çevre ile İlgili Kavram Bilgisine İlişkin Bulgular

Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin çevreye yönelik duyarlılık bilgisiyle ilgili sorulara verdikleri cevaplar yüzde (%) ve frekans (f) olarak tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Katılımcıların Çevreye Yönelik Duyarlılık Bilgilerine İlişkin yüzde ve frekans değerleri

Sorular	Öğrenci Cevapları	f	%
1.Erozyonu önlemek için neler yapılabilir?	Ağaç dikilmeli	11	50
	Ağaçları kesmemeliyiz	3	13.63
	Diğer cevaplar#	8	36.36
2.Günümüzde yaşanan su sıkıntılarının sebepleri ne olabilir?	Suları boşa harcamak	12	52.17
	Sıcakların artması ile suların azalması	2	8.69
	Suların kirlenmesi	2	8.69
	Diğer cevaplar	7	30.43
3.Orman yangınları insanlığı nasıl etkiler?	Oksijenimiz kaybolur	7	33.33
	Dumanı etrafa yayılır, kirletir	1	4.76
	Hayvanlar ölür	1	4.76
	Diğer cevaplar	12	57.14
4.Doğal ve beşeri unsurlar arasında ne gibi farklar vardır?	Doğal unsurlar kendiliğinden, beşeri unsurlar insanlar tarafından oluşur.	17	80.95
	Diğer cevaplar	4	19.05
5.Ülkemiz depreme hazırlıklı mı? Deprem için ne gibi tedbirler alabiliriz?	Evlerimizi sağlam yapmak	8	33.33
	Deprem çantası hazırlamak	9	37.50
	Diğer cevaplar	7	29.16
6.Küresel ısınma dünyamızı nasıl etkiler?	Dünyamızı, havaları ısıtır	11	18.03
	Sular, çiçekler kurur	44	72.13
	Diğer cevaplar	6	9.83
7.Çevremizin daha güzel olması için neler yapılabilir?	Çevreyi kirletmemeli, çöp atmamalıyız	16	43.24
	Çevreyi temiz tutup, güzelleştirmeliyiz	6	16.21
	Tükürmemeliyiz	4	10.81
	Ağaç dikmeliyiz	5	13.51
	Diğer cevaplar	6	16.21

8.Sularımızı korumak için neler yapmalıyız.	Sularımızı temiz tutalım (çöp atmamalıyım, su borularını temizleyelim)	12	48.00
	İnsanları uyarmalıyız	1	4.00
	Suları boşa harcamamalıyız	8	32.00
	Diğer cevaplar	4	16.00
9.Hava olayları deyince aklınıza ne geliyor?	Hava durumları (karlı, güneşli, yağmurlu)	19	79.16
	Meteoroloji	1	4.16
	Mevsimler	1	4.16
	Giysiler	2	8.33
	Diğer cevaplar		

Diğer cevaplar: Yanlış olarak belirtilen cevapları içermektedir. Boş bırakılan cevaplar değerlendirilmeye alınmamıştır.

Tablo 4’te yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında;

1. soruya öğrencilerin %50’sinin “ağaç dikilmeli” cevabını verdiği görülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin ağaçların kesilmemesi gerektiğini de vurgulamaları dikkate değer görülmektedir.

2. soruya öğrencilerin %52.17’sinin “suları boşa harcamak” cevabını verdikleri görülmektedir. Ayrıca havaların gittikçe ısınarak suların kuruduğu şeklinde görüş bildiren öğrenciler de bulunmaktadır.

3. soruya öğrencilerin %33.33’ünün “Oksijenimiz kaybolur” cevabını verdiği görülmektedir. %57.14’ünün ise doğru cevap veremedikleri görülmektedir.

4. soruya öğrencilerin %80.95’inin “doğal unsurlar kendiliğinden, beşeri unsurlar insan tarafından oluşur” cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin doğal unsur ve beşeri unsur arasındaki farkı doğru olarak ifade ettikleri söylenebilir.

5. soruya %37.50’sinin “deprem çantası hazırlamak” cevabını verdikleri görülmektedir. Ayrıca %33.33 ünün “evlerimizi sağlam yapmak” cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğunlukla depreme karşı hangi önlemlerin alınması gerektiğini bildikleri söylenebilir.

6. soruya öğrencilerin %72.13’ünün “sular, çiçekler kurur” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. %18.03’ünün ise “dünyamızı, havaları ısıtır” cevabını vererek küresel ısınmanın dünyaya etkisi hakkında fikir sahibi oldukları söylenebilir.

7. soruya öğrencilerin %43.24’ünün “çevreyi kirletmemeli, çöp atmamalıyız” şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin çevreyi temiz tutup, çevreyi güzelleştirmemiz gerektiğini de ifade ettikleri görülmektedir.

8. soruya öğrencilerin %48.00’inin “sularımızı temiz tutalım” cevabını verdikleri görülmektedir. Bunun yanında insanların bilinçlendirilmesi gerektiğini belirten öğrenciler de olmuştur. Öğrencilerin %32.00’si suların boşa harcanmaması gerektiğini de ifade etmiştir.

9. soruya öğrencilerin %79.16’sının “hava durumları (karlı, güneşli, yağmurlu)” cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin hava olayları ile ilgili bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

4.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin birinci bölümde; çevre kavramına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek için yöneltilen soruya ilişkin verdikleri yanıtlar doğrultusunda çevre kavramına vakıf oldukları hem doğal hem de yapay çevre ve kültürel çevrenin farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin ikinci bölümde; çevre ile ilgili kavram bilgilerini ölçen sorulara verdikleri yanıtları incelediğimizde, “erozyon nedir” sorusuna öğrencilerin çoğunluğunun yanlış cevap verdiği, çok az öğrencinin ağaç olmayan yerlerin uçması şeklinde cevap verdikleri görülmüş ve bu noktadan hareketle erozyon kavramını bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çiğ tanımlamasında öğrencilerin yarısına yakınının bu tanımlamayı yapmadığı ancak deprem kavramını ise ayrıntılı bir şekilde cevapladıkları görülmektedir. Öğrencilerin doğal ve beşeri unsurların büyük çoğunluğunu literatürdeki anlamına göre doğru tanımladıkları ve bunun yanında doğal ve beşeri unsur kavramlarına örnekler verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Orman yangını kavramını tam olarak açıklayamadıkları ancak orman yangınına neden olabilecek durumları bildikleri görülmektedir. Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliğine de tam olarak açıklayamadıklarını ama örnekler yoluyla ve kendi cümleleriyle ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgular, Demirbaş ve Pektaş (2009) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin daha çok, çevre kirliliği, hava kirliliği ve atıklardan kaynaklanan çevre sorunlarının farkında oldukları görülmüştür. Söz konusu sonuçların bu bağlamda örtüşmediği söylenebilir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Küresel ısınma kavramını havaların ısınması şeklinde basit bir cümleyle açıklamışlardır. Dolaylı olarak küresel ısınmanın havaların ısınması ile ilişkisi olduğunu düşünürsek öğrencilerin büyük çoğunluğu bu kavramı doğru açıklamıştır. Demirtaş ve Pektaş (2009)’ın araştırmasında öğrencilerin küresel ısınma konusunda yanlış cevaplar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu araştırma sonuçlarının birbirleriyle çeliştiği görülmektedir. Öğrenciler hava durumu kelimesini tam olarak açıklamak yerine hava durumlarının neler olduklarını söylemişler ve bunları resimlerle çizerek açıklamışlardır. Araştırma bulguları doğrultusunda öğrencilerin yarısından fazlasının meteoroloji kavramını bildikleri ve açıklayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin çevreye duyarlılık bilgileri incelendiğinde, erozyonu önlemek noktasında büyük çoğunluğunun ağaç dikilmeli, ağaç kesilmemeli dediği ve çözüm önerisi ortaya koyabildikleri görülmektedir. Günümüzde yaşanan su sıkıntılarının sebebi olarak da öğrencilerin büyük bir çoğunluğu suların boşa harcanması olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu orman yangınlarının insanlığı nasıl etkilediği sorusuna yeterli düzeyde cevap verememiştir. Az bir kısım “oksijenimiz azalır” demiştir. Doğal ve beşeri unsur arasındaki farkın ne olduğu sorusuna büyük bir çoğunluk doğru cevap vermiştir. Depreme karşı nasıl hazırlıklı olunması gerektiği sorusuna öğrenciler evleri sağlam yapmak, deprem çantası hazırlamak gibi doğru cevaplar vermişlerdir. Öğrencileri deprem konusunda bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Çevremizi güzelleştirmek için neler yapabiliriz? Sorusuna öğrenciler, çevreyi kirletmemeli, temiz tutmalı, çöp atmamalı, tükürmemeli, ağaç dikilmeli gibi cevaplar verdikleri söylenebilir. Sularımızı korumak için neler yapılabilir? sorusuna öğrenciler suları temiz tutmalı, su boruların temiz tutmalı, suları boşa harcamamalı ve insanları uyarmalıyız şeklinde cevaplar vermişler ve bu sorularla ilgili yapılması gerekenlere de örnekler verebilmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin çevre ile ilgili duyarlılıklarının yüksek olduğu

söylenbilir. Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin çevreye karşı olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmış ve bu sonucun araştırmanın bulgularını desteklediği görülürken; Aslan, Uluçınar Sağır ve Cansaran (2008) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin yaşadıkları yerdeki çevre sorunlarını tanıma ve bunlara çözüm önerileri getirmede yetersiz oldukları vurgulanmış ve bu sonucun bu araştırmanın bulgularıyla çeliştiği görülmektedir.

Araştırma sonucunda geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır:

Sosyal Bilgiler 4. sınıf öğretim programında yer alan çevreye ilişkin kavramlar genellikle geliştirme düzeyinde ifade edilmiştir. Ancak öğrencilerin bu kavramları giriş düzeyinde bilmeleri sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi konusuna derslerinde daha fazla yer vermeleri gerektiğini göstermektedir. Öğrencilere çevre ile ilgili kavramları öğretimde olabildiğince somutlaştırma yapılmalıdır. Öğrencilere çevre ve çevre ile ilgili kavramları kazandırmada öğrencinin aktif olarak katılabileceği etkinliklere yer verilmelidir.

Öğrencilerin çevreye ilişkin duyarlılıklarını arttırmak için öğrencilerin olabildiğince çevre ile iç içe olması sağlanmalı ve kitle iletişim araçlarıyla, videolarla, sunumlarla, tiyatrolarla, derslerde drama etkinlikleri ile çevre eğitimi yaygınlaştırılmasına önem verilmelidir.

Çevre eğitim sadece okullarda verilen bir bilgi olmaktan öte yaşam boyu öğrenme modeli içerisinde ele alınmalı ve bu konuda farkındalık sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akış, S. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğinin arttıran etmenler, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. 18(2), 347-361.
- Aslan, O., Uluçınar Sağır, Ş. ve Cansaran, A. (2008). Çevre tutum ölçeği uyarlanması ve ilköğretim öğrencilerinin çevre tutumlarının belirlenmesi. Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, 283 -295.
- Aydın, F. ve Çepni, O. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Karabük ili örneği). Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 189-207.
- Bozyiğit, R. ve Karaaslan, T. (1998). Çevre bilgisi, Ankara: Nobel yayınları.
- Bögeholz, S. (2006). Nature experience and its importance for environmental knowledge, values and action: Recent German empirical contributions, Environmental Education Research, 12(1), 65-84.
- Değirmenci, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Kayseri ili örneği). Journal of European Education JEE. 2 (2). ISSN 2146-2674.
- Demirbaş, M. ve Pektaş, H. M. (2009). İlköğretim öğrencilerinin çevre sorunu ile ilişkili temel kavramları gerçekleştirme düzeyleri. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitim Dergisi. 3 (2), 195-211.
- Gagne, R. (1985). The conditions of learning and theory of instruction. 4th edition, Florida-USA: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Görmez, K. (1991). Çevre sorunları. Nobel Yayınları. Ankara
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (1997). Çevre bilim. Ankara: İmge Yayınevi.

- Klausmeier, H.J. (1990). Conceptualizing. In B.F. Jones&L.Idol (Eds.). Dimension and thinking and cognitive instruction. Hillsdale, N.J. Erlbaum.
- Kodan, H. ve Bozdemir, H. (2014). İlköğretim 4. ve 5. sınıf fen ve teknoloji ve sosyal bilgiler dersi kazanım ve etkinliklerinin çevre eğitimine yönelik analizleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 3, (3).
- MEB (2004). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4. ve 5. sınıflar öğretim programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Kırıkkale örneği) Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 1, 51-61.
- Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi (Araştırma-Uygulama-Kuram)* 5.Baskı. Ankara: PegemA Yayınları,
- Prater, M. A. (1993). Teaching concepts: procedures for the design and delivery of instruction. *Remedial and Special Education*, 14 (5), 51-66.
- Seçgin, F., Yalvaç, G. ve Çetin, T. (2010). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karikatürler aracılığıyla çevre sorunlarına ilişkin algıları. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. 11-13 November 2010. Antalya/Turkey.
- Sivek, D. (2002). Environmental sensitivity among Wisconsin high school students,. *Environmental Education Research*, 8 (2), 155-170.
- Tecer, S. (2007). Çevre için eğitim: Balıkesir ili ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutum, bilgi, duyarlılık ve aktif katılım düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir çalışma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Uşak, M. (2006). Çevre nedir? In: Aydoğdu M., Gezer, K. (Eds.). *Çevre bilimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram geliştirme*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yalçınkaya, T. ve Çelikbaş, A. (2013). Çocukların çevre sorunlarını çözme yaklaşımları, 3rd International Geography Symposium – GEOMED’de sunulmuş sözlü bildiri, Antalya.
- Yıldırım, A. (1997). Disiplinler arası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 89-94.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The environment can be defined as the external context in which all living beings interact each another throughout their lives. Students are expected to be sensitive about the topics that are related to their country and the World in social studies course. In realizing this expectation students should be helped to get to know their environment, and to relate the place they live and the universe.

When it comes to the examination of the literature about the “environment” and “education”, it seems that the studies are mostly in social studies and science courses (Kodan and Bozdemir, 2014; Seçgin, Yalvaç and Çetin, 2010), and with secondary school students (Aslan, Uluçınar Sağır and Cansaran, 2008; Aydın and Çepni, 2012; Değirmenci, 2012; Demirbaş and Pektaş, 2009; Seçgin, Yalvaç and Çetin, 2010; Yalçınkaya and Çelikbaş, 2013). It is obvious that in order to create a livable place, environmental education occupies an important place. The behaviors and attitudes about that are also shaped in the elementary school level. Within this respect, this study tries to determine that the students gathered the environmental concepts and how they express them. It also presents a new perspective to the researchers that this study concentrates on the 4th grade students. The universe of this research consists of the elementary school students in Gököy district of Ordu province in 2014-2015 educational years. The study group consisted of 22 students in the same school who were selected by means of “convenient sampling method”.

In this study, it was aimed to determine how the primary school 4th grade students' expressed the concepts related to the environment, their knowledge skills and sensitivity. Case study, which is one of qualitative research method, was used in this study.

2. Method

In order to collect data, a scale, which is formed of three sections, was developed by the researchers. In the first section; there is 1 open ended question which aims to detect environment concept awareness; in the second section there are 12 open ended questions which aims to determine environment knowledge levels, in the 3rd section there are 9 open ended questions to determine the environmental sensitivity of the students.

The data collection tool has these open ended questions;

- Could you state what comes to your mind when you hear “environment”
- What is the global warming?
- What is air pollution?
- What is natural effect?
- What can be done to prevent erosion?
- How does the forest fire affect the human being?
- What can we do to protect the water sources?

In the preparation process of these questions, 4th grade social studies curriculum and the literature studies were examined. The specialist opinion raises the validity and the reliability of the study.

In the data analysis process, students' answers were subjected to content analysis method in order to detect what was the awareness and knowledge level of them. Content analysis theoretically is used to define themes and subthemes (Yıldırım and Şimşek, 2006). Students' answers were analyzed and frequency and percentage distribution tables are presented.

3. Findings, Discussion and Results

In the light of the findings, the results of the study are as following: There are three sections in 'finding and comments'. Within the first section; the students were asked to answer 'could you state what comes to your mind when you hear "environment"'. The answers were concentrated as trees (forests), animals and a clean place. It was found that the students were aware of both natural and cultural environment to the questions directed in order to determine the awareness level.

Within the second section; when the answers of the students to the questions about the environments knowledge were examined, most of the students had wrong reply to the "what is erosion" question, few students answered as the sliding the land; and this showed that the students did not know the term "erosion". It was also seen that half of the students could not define "avalanche" but almost all could define "earthquake".

The students mostly had correct answers to natural and human factors within the literature meaning and also gave the correct samples. It was also seen that the students could not completely define the "forest fire" concept, but they knew the reasons. They could barely expressed air pollution, water pollution, and soil pollution concepts but by giving samples they could express it in their own words.

Within the third section; when the students' environmental sensitivity was examined, the students offered planting trees, preventing disafforestation and could give solution offers.

It is recommended here that the students should be taught in a concrete manner, as they live within the environment. Concrete experiences are crucial in elementary school. Multi-media, videos, presentations, and drama activities should be used in this grade level.